

Raad van de gemeente Beverwijk / Gemeenteraad
Postbus 450
1940 AL BEVERWIJK

documentnummer UIT-21-71210 / Z-21-75302	team Sociaal beleid	Beverwijk 13 april 2021
uw kenmerk/uw brief van	behandeld door M. van Kruistum-Cappelle	verzonden 14 april 2021
onderwerp Tussentijdse resultaten gezondheidsonderzoek IJmond		

Geachte heer/mevrouw,

Bijgevoegd vindt u het briefrapport “Tussentijdse resultaten gezondheidsonderzoek IJmond” van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) dat in opdracht van de gemeenten Beverwijk, Heemskerk en Velsen (IJmondgemeenten) en de provincie Noord-Holland door het RIVM is opgesteld. Dit is een eerste deelrapport van het gezondheidsonderzoek in de IJmond dat het RIVM uitvoert. Later dit jaar volgen nog twee deelrapporten.

Uit het onderzoek volgt op hoofdlijnen dat:

- De luchtkwaliteit in de IJmond vaker matig tot onvoldoende is dan in achtergrondlocaties zonder industrie in de nabijheid;
- In de IJmond meer en vaker acute gezondheidsklachten worden gemeld bij de huisarts en chronische aandoeningen vaker voor komen vergeleken met het platteland en andere industriegebieden;
- Een studie onder omwonenden (“dagboekonderzoek”) meer inzicht zou kunnen geven of er een verband is tussen de luchtkwaliteit, de pieken en de acute gezondheidsklachten.

Wij delen de zorgen van de inwoners van de IJmond over hun gezondheid. We zien die zorgen nu bevestigd in de tussentijdse resultaten van dit onderzoek. Specifiek de resultaten met betrekking tot de acute gezondheidsklachten vormen daarbij een nieuw inzicht. Dit onderwerp is voor het eerst op grote schaal objectief inzichtelijk gemaakt voor de IJmond.

Voor het onderdeel acute gezondheidsklachten heeft het Nivel¹ in een analyse de huisartsgegevens uit de IJmond vergeleken met die van andere industriële gebieden

¹ Het Nivel is in 1985 opgericht als wetenschappelijk onderzoeksinstituut voor de eerstelijns gezondheidszorg en ontstond uit het Nederlands Huisartsen Instituut (NHI), als wetenschappelijk bureau van het Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG).

in Nederland en met het platteland. Uit het briefrapport blijkt dat in de IJmond, waar onder andere Tata Steel gevestigd is, statisch significant meer acute gezondheidsklachten voorkomen dan elders in Nederland. Het gaat dan om symptomen van buik of maag, misselijkheid of braken, symptomen van het oog, pijn of druk op de borst, hoofdpijn, duizeligheid, benauwdheid en jeuk. Daarnaast komen chronische aandoeningen van het hart, longkanker en diabetes vaker voor. Om de luchtkwaliteit nader in kaart te brengen is ook gekeken naar pieken van stoffen in de lucht. Veel normen zijn gebaseerd op jaargemiddelden, maar inwoners ervaren de pieken vooral als hinderlijk. Het briefrapport van het RIVM laat zien dat voldoen aan de wettelijke normen niet automatisch betekent dat er ook sprake is van een gezonde leefomgeving in dit gebied.

De onderzoeksresultaten onderstrepen de noodzaak en het belang van een gezondere leefomgeving in de IJmond. De IJmondgemeenten doen daarom samen met de provincie een appèl op de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat om scherpere regelgeving op te stellen en waar nodig aanvullende maatregelen mogelijk te maken om zo gezamenlijk te werken aan een gezondere leefomgeving in de IJmond. Naast de lange termijn willen we daarbij nadrukkelijk ook de focus leggen op maatregelen die op de korte termijn leiden tot een merkbaar gezondere leefomgeving in de IJmond. Een afschrift van deze brief vindt u in de bijlage.

Wij vinden dat iedereen recht heeft op een gezonde leefomgeving. De IJmondgemeenten zien een gezonde leefomgeving als een leefomgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is. Met onder andere de uitvoering van het Programma Tata Steel 2020-2050 zetten wij ons samen met de provincie hier voor in. In dat verband roepen de gezamenlijke overheden Tata Steel voortdurend op om uitstoot en overlast in de IJmond zoveel en zo snel mogelijk te verminderen. Samen met de provincie, GGD en Omgevingsdienst IJmond (ODIJ) en Noordzeekanaalgebied (ODNZKG) werken wij aan een programma Gezondheid en Luchtkwaliteit IJmond, onder andere ter uitvoering van het Schone Lucht Akkoord (SLA). Daarmee spannen wij ons binnen onze bevoegdheden en kaders maximaal in.

Aanleiding & context

De zogenoemde grafietregens in 2018/2019 zorgden voor een toename van de zorgen van omwonenden van Tata Steel, met name in Wijk aan Zee. De provincie Noord-Holland heeft het RIVM toen gevraagd onderzoek te doen naar de grafietregens. De vragen en zorgen van omwonenden van Tata Steel waren echter breder dan alleen over de grafietregens.

Een deel van die vragen is beantwoord met het project 'Grafietregen en gezondheid' dat in de eerste helft van 2019 is uitgevoerd. Daarnaast is een deel van vragen beantwoord op basis van bestaande kennis. De nog openstaande vragen heeft het RIVM samen met een klankbordgroep van bewoners en experts in kaart gebracht. Op basis daarvan zijn acht onderzoeksopties geformuleerd, verdeeld in drie clusters.

Dit onderzoeksvorstel van het RIVM voor het gezondheidsonderzoek in de IJmond bestaat uit:

Cluster A:

- Depositie (neerslag van stof in de leefomgeving)
- Luchtkwaliteit en inhaleerbare fractie op ervaren (on)gezonde dagen
- Acute gezondheidsklachten

Cluster B:

- Eten uit de moestuin / bramen uit de duinen / dierlijke producten
- Biomonitoring bloedwaarden

Cluster C:

- Vervolgonderzoek grafietregen
- Chronische klachten
- Angst en stress

Op 15 oktober 2019 heeft het RIVM de opdracht gekregen om te starten met een voorbereidend “basisonderzoek” op basis van het onderzoeksvoorstel. In maart 2020 heeft het RIVM samen met de klankbordgroep van bewoners en experts advies uitgebracht over de invulling van het vervolgonderzoek. De provincie Noord-Holland en de IJmondgemeenten hebben dit advies in april 2020 1 op 1 overgenomen en het RIVM opdracht gegeven om verder onderzoek te doen naar de onderwerpen uit Cluster A.

Dit briefrapport “Tussentijdse resultaten gezondheidsonderzoek IJmond” bevat tussentijdse resultaten met betrekking tot twee onderwerpen uit cluster A, te weten luchtkwaliteit en inhaleerbare fractie op ervaren (on)gezonde dagen en acute gezondheidsklachten. Het briefrapport bestaat uit drie onderdelen, deze zijn hierna onder “onderzoeksresultaten” beschreven.

Rond de zomer van 2021 verwacht het RIVM het deel van het gezondheidsonderzoek uit cluster A dat ziet op depositie (neerslag van stof in de leefomgeving) te kunnen opleveren. In het najaar van 2021 volgt naar verwachting een vervolg op het onderdeel “Luchtkwaliteit en inhaleerbare fractie op ervaren (on)gezonde dagen” waarmee door bron- en patroonherkenning wordt getracht verder inzicht te krijgen in de bijdragen van verschillende emissiebronnen aan de concentraties van stoffen in de lucht die mensen kunnen inademen.

Onderzoeksresultaten

- *Tussentijdse resultaten luchtkwaliteit op ervaren (on)gezonde dagen*

Uit het briefrapport van het RIVM blijkt dat de luchtkwaliteit vaker matig tot onvoldoende is in de IJmond dan op achtergrondlocaties waar geen industrie in de omgeving aanwezig is. In de omgeving van Tata Steel komen vaker hogere concentraties fijn stof (PM10) voor dan in delen van Nederland zonder zware industrie. Dit geldt zowel voor de daggemiddelde als uurgemiddelde PM10 fijnstofconcentraties. Dit laat zien dat de IJmond een relatief zwaar belast gebied is. Met name bepaalde groepen (kinderen, ouderen, mensen met luchtwegklachten) kunnen hier gezondheidseffecten van ondervinden, zo schrijft het RIVM. Voor dit onderzoek is fijn stof gekozen als graadmeter voor de luchtkwaliteit. Fijn stof wordt op verschillende plekken in de IJmond gemeten en er is veel bekend over de effecten ervan op de gezondheid.

- *Acute gezondheidsklachten en chronische aandoeningen in de IJmond*

Het Nivel heeft voor een breed scala aan acute gezondheidseffecten en een aantal chronische aandoeningen verkend of deze in de IJmond meer, minder of evenveel worden gepresenteerd aan de huisarts, vergeleken met regio's in Nederland met evenveel industrie (controlegebied ‘industrie’) en regio's met weinig tot geen industrie (controlegebied ‘platteland’).

De resultaten van het Nivel laten zien dat in de IJmond relatief veel acute gezondheidsklachten en chronische aandoeningen vaker gerapporteerd worden bij

de huisartsen vergeleken met de controlegebieden. Deze klachten zijn bijvoorbeeld misselijkheid, symptomen van het oog, hoofdpijn, benauwdheid, jeuk en pijn op de borst. Chronische aandoeningen van het hart, diabetes en longkanker worden rondom het industriegebied IJmond vaker gediagnosticeerd dan elders en Chronische Obstructieve Long Ziekte (COPD) wordt in de IJmond vaker gediagnosticeerd dan op het platteland. Deze symptomen en aandoeningen betreffen meerdere orgaansystemen: onder meer luchtwegen, maag-darmkanaal, huid, hart en vaten.

Aan eerdere bevindingen van onderzoeken uitgevoerd door RIVM en GGD wordt toegevoegd dat het om relatief veel symptomen gaat die statistisch significant vaker voorkomen. Dit geldt zeker voor de vergelijking met industrieel gebied elders. De analyse laat ook zien dat meerdere symptomen en aandoeningen in de regio IJmond niet vaker (ziekte van Hodgkin, leukemie) of zelfs minder vaak (bronchitis, astma bij volwassenen) worden gezien door de huisarts.

Het RIVM benadrukt dat dit onderzoek géén antwoord geeft op de vraag wat de *oorzaak* is van de gezondheidsklachten. Het RIVM geeft aan dat bij het ontwikkelen van gezondheidsklachten verschillende factoren een rol spelen. In de IJmond zijn in potentie de aanwezigheid van zware industrie als Tata Steel met daaraan gerelateerde emissies, wegverkeer en scheepvaart van invloed op de gezondheid. Ook persoonlijke factoren zoals aanleg, leefstijl en beroep spelen een rol in de ontwikkeling van gezondheidsklachten.

- *Haalbaarheidsstudie panelstudie (dagboekonderzoek)*

Het RIVM geeft aan dat een studie onder omwonenden meer inzicht zou kunnen geven of er een verband is tussen de luchtkwaliteit en de acute gezondheidsklachten. Omwonenden zouden hiervoor langere tijd in een dagboek kunnen bijhouden op welke dagen zij bepaalde klachten hebben. Volgens het RIVM is zo een onderzoek haalbaar. Als uitkomstmaten dienen ten minste dagelijks zelf gerapporteerde luchtwegklachten, geurhinder en longfunctie meegenomen te worden. Om de acute gezondheidseffecten te relateren aan stoffen in de lucht worden de volgende componenten voorgesteld: fijnstof PM10 en PM2,5, ultrafijnstof en een component die kan dienen als markerstof voor de emissies van het Tata Steel terrein.

Reactie en vervolgstappen

Over de oorzaken van de gezondheidsklachten laat het briefrapport zich niet uit. Het RIVM geeft aan dat de oorzaken gezocht moeten worden in een mix van persoonlijke factoren en omgevingsfactoren. De IJmondgemeenten constateren evenwel dat de IJmond een door de industrie, weg- en scheepvaartverkeer zwaar milieubelast gebied is. De aanwezigheid van Tata Steel in dit gebied heeft hierin onmiskenbaar een aandeel en vormt ook de onderscheidende factor van dit gebied ten opzichte van andere industriegebieden.

Dit briefrapport bevestigt de opgave die we hebben en de inspanningen die we gezamenlijk met andere overheden leveren om de leefomgeving in de IJmond te verbeteren. Daardoor zetten wij ons samen met de provincie ook in op het verminderen van emissies in IJmond. Dat doen wij als volgt:

- Met het in november 2020 vastgestelde Programma Tata Steel 2020-2050 werken we, samen met de provincie, aan het zoveel mogelijk verminderen van de negatieve effecten van Tata Steel op de gezondheid en veiligheid in de IJmond. De OD NZKG heeft een bijbehorend Uitvoeringsprogramma VTH Tata Steel 2020 – 2022 opgesteld waar de provincie 2,8 miljoen euro extra voor heeft uitgetrokken. Dit bestaat uit verschillende acties. Zo is de

beoordeling van de inventarisatie uitstoot Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) in volle gang, waarbij de Inspectie Leefomgeving & Transport (IL&T) om advies is gevraagd. De OD NZKG houdt scherp toezicht en treedt strenger op. Bijvoorbeeld bij de Kookfabrieken en naar aanleiding van het incident met zwarte sneeuw in februari. Een uitgebreide voortgangsrapportage over het programma Tata Steel 2020 – 2050 volgt later dit jaar.

- De IJmondgemeenten werken samen met de provincie, de Omgevingsdienst IJmond/ NZKG en de GGD aan het programma Gezondheid en Luchtkwaliteit IJmond. Met dit (nog vast te stellen) programma zetten de IJmondgemeenten zich in op het verbeteren van de gezondheid en luchtkwaliteit in de IJmond, door het nemen van concrete maatregelen op het gebied van industrie en bedrijvigheid, woon- een leefomgeving, mobiliteit en scheepvaart. Tevens werken de gemeenten aan de Regionale nota gezondheidsbeleid 2021-2028 “Samen gezond in Kennemerland”.
- Met het Programma Gezonde Leefomgeving richt de provincie zich op het creëren van een fysieke leefomgeving die gezond is voor haar inwoners.
- Door het monitoren van de voortgang van de uitvoering van de maatregelen uit de Roadmap 2030 van Tata Steel. Samen met de provincie roepen wij Tata Steel met klem op om de aangekondigde investering van 300 miljoen euro te concretiseren en zo snel mogelijk tot uitvoering te brengen. Daarbij is in het bijzonder van belang welke maatregelen bij de veel overlast gevende Kookfabriek 2 worden genomen en vooral welke concrete resultaten de omgeving hiervan mag verwachten.
- De OD NZKG is de procedure gestart om met een ambtshalve wijziging van de vergunning Tata Steel te verplichten tot het toepassen van NOx reducerende maatregelen bij de Pelletfabriek.
- Met ondertekening van het Schone Lucht Akkoord (SLA) en jaarlijkse vaststelling van een uitvoeringsplan daarbij, streven we naar een vermindering van de uitstoot van fijnstof en stikstofdioxide door (weg)verkeer, mobiele werktuigen, landbouw, scheepvaart, industrie en huishoudens tot het niveau van de WHO-advieswaarden in 2030.

Op een aantal punten is naar aanleiding van het briefrapport nadere besluitvorming nodig. Dit betreft de wijze waarop wij in het vervolg omgaan met het inzichtelijk maken van piekbelasting in de IJmond, bijvoorbeeld door dit op te nemen in het jaarlijkse Datarapport Luchtkwaliteit IJmond. Uit het rapport blijkt verder dat een panelstudie onder omwonenden (“dagboekonderzoek”) haalbaar is. En het Nivel beveelt in haar analyse aan om de gezondheid van bewoners aanvullend te monitoren met verschillende gegevens. Over de precieze uitwerking van deze punten nemen wij, na consultatie van de klankbordgroep, samen met de provincie, later een besluit.

Oproep aan het Rijk: Gezamenlijk werken aan een gezondere leefomgeving

Wij zien in dit briefrapport aanwijzingen dat de inzet van alleen de provincie en gemeenten niet genoeg is om de benodigde gezondheidswinst te behalen: Het zorgen voor een gezondere leefomgeving in de IJmond is niet enkel een kwestie van scherper vergunnen, goed handhaven en Tata Steel en andere bedrijven stimuleren om schoner te werken.

Een gezondere leefomgeving in de IJmond is een gezamenlijke opgave. De IJmond is een gebied van groot economisch belang en werkgelegenheid waarin op een steenworp afstand van elkaar gewoond, gerecreëerd en gewerkt wordt. Dit geeft een complexe situatie waarin het noodzaak is dat overheden gezamenlijk optrekken. Wij moeten hier samen met het Rijk over in gesprek om zo gezamenlijk te onderzoeken waar normen en regels aangescherpt kunnen worden om zo te zorgen voor een

gezondere leefomgeving. De eerste goede stappen zijn in dat kader al gezet, zoals met de ondertekening van het Schone Lucht Akkoord (SLA). Er is echter meer nodig.

- *Normstelling en regelgeving*

Wij constateren dat jaargemiddeld de luchtkwaliteit in de IJmond voldoet aan de geldende wettelijke normen. Een gebied als de IJmond kenmerkt zich door zowel cumulatie van diverse emissies als door piekbelasting die beide niet goed in gemiddelden tot uitdrukking komen. Dit in de context van de korte afstand van de industrie tot de bewoonde omgeving in de IJmond.

De vraag ligt daarom voor of vanuit gezondheidskundig oogpunt de huidige normstelling en regelgeving wel voldoet in een gebied zoals de IJmond. Daarnaast constateren wij dat voor een aantal Zeer Zorgwekkende Stoffen normering ontbreekt. Wij moeten hier samen met het Rijk over in gesprek om zo gezamenlijk te onderzoeken waar normen en regels aangescherpt kunnen worden om zo te zorgen voor een gezondere leefomgeving.

- *Aanvullende maatregelen*

Maatregelen om uitstoot (emissies) te verminderen die wettelijk en afdwingbaar zijn, worden door de veroorzaker van de uitstoot gerealiseerd. In de IJmond investeert Tata Steel in maatregelen om de overlast in de omgeving te verminderen. Tata Steel heeft in december 2020 hiervoor een investering van 300 miljoen aangekondigd. Ongeveer de helft hiervan is voor een maatregel die door de provincie met een ambtshalve wijziging van de vergunning verplicht wordt opgelegd.

Wij zijn positief over de stappen die Tata Steel en het ministerie van Economische zaken en Klimaat (EZK) willen zetten voor verdere CO₂-reductie bij Tata Steel. Dit komt tot uitdrukking in de op 30 maart 2021 bekend gemaakte “Expression of Principles” van EZK en Tata Steel. Het is belangrijk om de doelen van het Klimaatakkoord te halen en het kan op de langere termijn bijdragen aan een gezondere IJmond. Maar voor gezondheid en een betere leefomgeving in de IJmond is op korte termijn meer nodig.

Wij willen samen met het Rijk - als gezamenlijke overheden – en met Tata Steel onderzoeken welke concrete maatregelen bij Tata Steel nodig zijn voor een gezondere leefomgeving. Het gaat daarbij voor ons nadrukkelijk ook om steun voor maatregelen die momenteel niet wettelijk afdwingbaar zijn, maar die wel veel gezondheidswinst op kunnen leveren.

Afsluiting

Het briefrapport van het RIVM leidt voor de provincie en de IJmondgemeenten tot de volgende hoofdpunten voor een gezondere leefomgeving in de IJmond:

1. Binnen onze bevoegdheden en kaders blijven wij maximaal inzetten op o.a. de uitvoering van het Programma Tata Steel 2020-2050, het (nog vast te stellen) Programma Gezondheid en Luchtkwaliteit en de uitvoering van het SLA.;
2. Samen met de provincie verzoeken wij Tata Steel met klem om de aangekondigde investering van 300 miljoen te concretiseren en zo spoedig mogelijk tot uitvoering te brengen. Maatregelen moeten op korte termijn tot merkbare positieve effecten leiden voor de leefomgeving;
3. Samen met het Rijk en andere betrokkenen voeren wij de bredere discussie over de vraag of vanuit gezondheidskundig oogpunt de huidige normstelling en regelgeving wel voldoet in een gebied zoals de IJmond met cumulatie van stoffen en piekbelasting;

4. Samen met de provincie doen de IJmondgemeenten een appèl op de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat om aanvullende maatregelen mogelijk te maken om tot een merkbaar gezondere leefomgeving te komen in de IJmond.

De IJmond gemeenten blijven in het bestuurlijk overleg met provincie Noord-Holland, de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG), de Omgevingsdienst IJmond en de GGD Kennemerland zich inzetten op de samenwerking. Via dit overleg blijven wij elkaar informeren over de ontwikkelingen, kaders en verantwoordelijkheden en maken waar nodig (aanvullende) afspraken.

Hoogachtend,

de gemeentesecretaris, de burgemeester,

drs. E.R. Loenen

drs. M.E. Smit

Bijlage(n):

- RIVM-Briefrapport 'Tussentijdse resultaten gezondheidsonderzoek IJmond' (INT-21-59793).
- Afschrift van de brief aan de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat (INT-21-59948).